

Lena Andersson: Omavaltaista menettelyä – Romaani rakkaudesta

Toivottoman rakkauden pilkkaviisu

RIITTA VAISMAA

Kahden ihmisen välistä rakkautta on kovin vähän jos ollenkaan **Lena Anderssonin** syksyllä August-palkinnon saaneessa romaanissa *Omavaltaista menettelyä – Romaani rakkaudesta*. Pieni, tarkkanäköinen ja julma tarina kertoo yksipuolisesta rakkaudesta. Se tekee rakastavan osapuolen sokeaksi ja kuuroksi kaikelle muulle paitsi pienen pienille sanoille tai eleille, jotka suuressa rakkauden kaipuussaan kärvistelevä voi tulkita merkiksi toisen osapuolen kiintymyksestä tai edes kiinnostuksesta. Arkinen "soitellaan" saa mittaamattomia merkityksiä.

Anderssonin romaania on kiitetty huumorista, jolla hän läpivalaisee päähenkilönsä itsepetoksen. Varsin mustaa Anderssonin huumori on. Paremminkin hän pilkkaa toivottomasti ja järjettömästi rakastunutta. Iva on purevaa.

Andersson on taitava sanankäyttäjä, joka hallitsee pienet yksityiskohdat. Niiden avulla hän puhaltaa rakkauden toiveen ja odotuksen liekkiin aina uudestaan ja uudestaan – vielä sitenkin, kun lukija jo odottaisi hänen armahtavan päähenkilönsä. Armoa Andersson ei Esterilleen anna.

Romanttista kertomusta odottavalle *Omavaltaista menettelyä* on väärä kirja. Näin julmaa teosta en suosittele vappulukemiseksi myöskään onnettomasti rakastuneelle tai petetylle.

Lena Andersson (s. 1970) on julkaissut aiemmin neljä romaania; *Omavaltaista menettelyä* on ensimmäinen suomennos. Andersson toimii kulttuurijournalistina ja kriitikkona muun muassa *Svenska Dagbladetissa* ja *Dagens Nyheterissä*. Häntä pidetään yhtenä Ruotsin teräväkynäisimmistä kolumnisteista. Kustantajan ilmoitukseen on syytä uskoa. *Omavaltaisen menettelyn* suomentaja **Sanna Manninen** pysyy mainiosti hyvin teroitettun kynän vauhdissa.

Anderssonin päähenkilö, vähän yli 30-vuotias Ester Nilsson, on pari huonosti myynyttä kokoelmaa julkaissut runoilija ja filosofi, joka on erityisen kiinnostunut kielenkäytöstä ja sen eri vivahteista ja rekistereistä, samoin kielenkäytön ja vallan suhteista. Ester on kaikin puolin järkevä ihminen, ja hän elää järkevässä parisuhteessa.

Free lance -töillä elävä Ester ottaa toimeksiantoja, mistä saa. Häntä pyydetään erääseen seminaariin pitämään alustus taiteilija Hugo Raskista, jonka työt ovat kiehtoneet Esteriä pitkään. Ester paneutuu perusteellisesti esitelmäänsä ja kiinnostus pääosin videotaidetta tekevää Raskia kohtaan kasvaa. Seminaarin päätteeksi järjestetyllä illallisella Ester ja Hugo tutustuvat. Esterin elämä muuttuu. Hän rakastuu suin päin huomaavaisesti käyttäytyvään vanhempaan herrasmieheen. Hän jättää elinkumppaninsa saman tien ja muuttaa äitinsä luo, kunnes onnistuu saamaan halvan Tukholman kaupungin vuokra-asunnon.

Alkuun Ester ja Hugo illastavat useasti ja käyvät pitkiä, sivistyneitä, innoittuneita ja varsin akateemisia keskusteluja. Ester odottaa suhteen syvenevän ja kaipaa fyysistä kosketusta. Hugo on monta kertaa kutsunut Esterin ateljeehensa, jossa on koolla Hugon oppilaita ja ihailijoita. Hugon privaatin puolen ovi ei aukea. Niinpä Ester kutsuu Hugon omaan kotiin illalliselle, jonka valmisteluihin Ester kuluttaa aikaa, ponnisteluita ja liikaa rahaa. Vihdoin Hugo, viiden tupakan jälkeen, päätyy Esterin sänkyyn.

Tämän jälkeen Ester odottaa taivastien auenneen. Kun Ester ja Hugo rakastelevat viikon kuluessa vielä kahdesti, Esterin mielestä asia on selvääkin selvempi. Eihän kukaan rakastele toisen kanssa viikon aikana kolmea kertaa olematta pohjattoman rakastunut, hän järkeilee tai pikimminkin tuntee. Lukijalle ei jää epäselväksi, että Hugon ajatuskulut ovat toiseltaiset. Hänelle yhteiset yöt eivät merkitse mitään, ovat jonkinlainen tapa, ei edes kovin tyydyttävä. Pitkät ja polveilevat älylliset keskustelut ovat yhteisten öiden jälkeen paljolti ohi, kun Ester vain pakkomielleisesti etsii Hugon rakkautta.

Esterin tunne-elämä kulkee pitkin vuoristorataa. Hän tapaa Hugoa harvemmin kuin suhteen tai tuttavuuden alkupuolella, mikä saa hänet epätoivon varaan. Hän mittailee katua Hugon ateljeen ympärillä nähdäkseen Hugon ja varsinkin tullakseen itse nähdyksi. Kun aika ajoin kohdataan, puolikin sanaa tai ystävällinen katse riittää Esterille. Hän tulkitsee rakkauden olevan voimissaan ja molemminpuolista.

Ester saa tietää, että Hugolla on jo pitkään ollut naisystävä Malmössä, minne mies matkustaa joka toinen viikonloppu. Nuori assistenttityttökin kiinnostaa Hugoa Esteriä enemmän. Ei Hugo oikeastaan edes tee tätä vertailua, koska hänelle Ester on yhdentekevä, ei missään tapauksessa rakastettu tai kiintymyksen kohde. Sinnikäs Ester ei luovuta.

Vaikka Ester vaikuttaa yksinäiseltä, hänellä on useita naispuolisia ystäviä. Andersson kuvailee hykerryttävästi, miten naisystävien kuoro varoittaa Esteriä ja yrittää monin tavoin saada hänet alas omatekoisesta pilvilinnastaan. Ester kyllä kallistaa korvaansa naiskuorolle, mutta jos hän sattuu näkemään Hugon hymyilevän, kavutaan taas intohimon kukkuloille. Pudotus tulee aina ja yleensä nopeasti. Edestakaista sahaamista kestää vuoden. Kustantajan esittelyn mukaan Ester on hyväksikäytön uhri. Ei saamattomasta Hugosta ole hyväksikäyttäjäksi, vaikka Ester suorastaan tuppautuu hyväksikäytettäväksi. Ester ei kiinnosta Hugoa sen vertaa, että hän vaivautuisi.

Kolmannessa persoonassa etenevän kerronnan näkökulma on Esterin. Lukijan sympatiat ovat Esterin puolella; onhan hän selvästi heikompi osapuoli. Välillä ei voi silti olla raivotumatta, kun järveä ja oppinut nainen alistuu mihin tahansa. Herää toivo, että hän kuuntelisi ympärillään olevia viisaita ja juurevia naisia. Hugo on väty, kun hän ei selvästi ja suoraan irrottaudu Esteristä. Aina tulevat uudet taidepiirien kekkerit, ja Ester saa lyhyen hetken Hugon huomiota osakseen. Aina välillä Ester tapaa Hugon kadulla, ikään kuin vahingossa. Esterin Toivo on väkevämpi kuin lukijan. Vaikka Toivoa analysoidaan terävästi, järkevyyksy saa milloin tahansa huutia.

“Varmaa tietoa on helpompi käsitellä kuin epämääräistä. Se johtuu Toivosta. Toivo on ihmisruumissa asuva loiseläin, joka elää täydellisessä symbioosissa ihmissydämen kanssa. Ei riitä, että Toivon pukee pakkopaitaan ja telkeää pimeään loukkoon. Myöskään nälkäkuuri

ei auta, loista ei voi tuomita vedelle ja leivälle. Ravinnonsaanti on tyrehdyttävä tyystin. Jos Toivo pystyy hankkimaan jostakin happea, se hankkii sitä. Happea on väärin suunnatussa adjektiivissa, ajattelemattomassa adverbissa, hyvittelevässä myötätunnon eleessä, vartalon liikkeessä, hymyssä, silmän pilkahduksessa. Se joka toivoo, ei ole tietävinään, että empatia on mekaaninen voima. Välinpitämätön tekee vaistomaisesti huomaavaisia asioita suojellakseen sekä itseään että hädänalaista.

Toivo täytyy tappaa nälkään, jotta se ei viettele ja sokaise isäntäeläintään. Toivon saa hengiltä vain häikäilemättömällä selkeydellä. Toivo on julma, sillä se kietoo pauloihinsa ja kahlitsee.

Kun loiseläin Toivo otetaan pois kantajastaan, kantaja joko kuolee tai pääsee vapaaksi.

Toivo ja sen symbioosi eivät usko, että rakastetun perimmäinen tahto muuttuu, se on sanottava. Ihmissydämessä asuva Toivo uskoo, että tahto on olemassa; että rakastettu oikeastaan – oikeastaan – tahtoo sitä mitä ei ole tahtovinaan, mitä paha maailma on houkuttellut hänet tahtomaan. Lyhyesti sanottuna ettei asianlaista ole sellainen miltä näyttää. Että se pieni pilkahdus jostakin muusta on totuus.

Tätä on toivo.”

Rakkauden alun vuosipäivänä Ester taitaa avata silmänsä, kun ei ole epäilystäkään, että toinen nainen on sittenkin ensimmäinen.

”Päästyään kotiin sinä yönä Ester suoritti tavanomaiset iltatoimensa. Sinä lauantaina tuli kuluneeksi vuosi siitä, kun Hugo oli hänen luonaan syömässä. He olivat syöneet punertavaa ruokaa, ja Hugo oli mennyt tunnin välein ikkunaan tupakalle. Viikon kuluttua Esterin kärsimys olisi kestänyt kokonaisen vuoden. Kärsimys syveni ja tiivistyi muutamaksi päiväksi, mutta se oli entistä puhtaampaa ja selkeämpää.

Ei ollut enää mitään ymmärrettävää.”

Lena Andersson: *_Omavaltaista menettelyä – Romaani rakkaudesta (Egenmäktigt förfarande – en roman om kärlek).* _Suom. Sanna Manninen. Siltala 2014. 214 s.